onder hij, ze als eigen schuld en zonde op zich nemende, in de verlatenheid van zijn God metterdaad gezwoegd heeft. Toen voelde de Heiland het leven als uit zich wegrukken, en zich zelf wegzinken in de diepten des doods. Dit nu is *de helsche smarte* geweest, die ons in eindelooze aanbidding tot onzen Heiland doet opzien, wijl het hier immers was, dat hij van ons den vloek heeft afgewenteld. Hij doorstond, wat ons voor eeuwig zou verdorven hebben. En op dat dragen van den vloek in deze helsche smarte, weer vollen nadruk te hebben gelegd, is de nieuwe bezieling die in de belijdenis van den dood van Christus ook onder ons is uitgegaan.

Dr. A. K.

„Bekommeren zich niet over de verbreking".

> Die wijn uit schalen drinken, en zich zalven met de voortreffelijkste olie, maar bekommeren zich niet over de verbreking van Jozef.
> Amos 6 : 6.

De cirkel is de vanzelf aangegeven figuur voor ieders leven. Er is in den cirkel een middenpunt van binnen en een omtrek van buiten. En juist zoo is het met ons zelf. In het verborgen middenpunt van ons leven schuilt ons ik, en de omtrek van ons leven wordt gevormd door onze aanraking met de wereld der menschenkinderen om ons heen. Die twee nu, middenpunt en omtrek, hooren bij elkander. Van uit het middenpunt wordt met volle straallengte de omtrek gevormd, en in den omtrek versterft 't alles, zoo niet uit het middenpunt gestadig de levenswarmte toevloeit.

Zal 't goed met ons zijn, dan moet alzoo middenpunt en omtrek in zuivere harmonie op elkander inwerken. Van binnen uit 't hart moet de trilling van ons leven uitgaan, en die trilling moet in levend verband met heel den omtrek staan.

Neem maar een huisgezin, een stille, lieve, vrome familie. Daarvan ligt 't levenwekkend middenpunt in 't hart van vader en moeder, en van uit dat warme ouderhart moet de levensexistentie van het kroost, van verdere familieleden, en van het dienstpersoneel in heel den omtrek verwarmd en bezield worden.

Jammer is het nu maar, dat onder de belijders van den Heere zoo meer dan één hierin te kort schiet, juist zooals we dit gedurig zien onder de lieden der wereld.

Er zijn geheel wereldsche lieden, die zich schier niets aantrekken van wat er met hun kerk, hun volk, hun vaderland geschiedt, zoo zij zelve het maar goed hebben, zoo *zij* maar in gezondheid bloeien, en zoo *zij* zich maar in weelde baden kunnen.

Over dezulken heeft Amos het dan ook in het aangrijpend woord, dat boven deze meditatie staat. Hij klaagt daarin zoo bitter over de »gerusten te Sion«; over hen »die den boozen dag verre stellen«; over welgedane lieden, die »weelderig zijn op hun elpenbeenen bedsteden«, op het geluid der fluit kwinkeleeren, en den wijn uit schalen drinken, maar die geen hart voor hun land en volk hebben, en zich niet bekommeren om de verbreking van het huis van Jozef. Lieden zonder hart, die alleen maar vragen hoe ze in hun zelfrucht recht gedijen kunnen, en die er zich niet om bekommeren, of volk, en land, en kerk er al ondergaat, ja, geheel verbroken wordt.

Bij die soort wereldsche lieden valt elk verband tusschen omtrek en middenpunt weg. Zelf zijn ze 't middenpunt, en zoo zij maar de begeerten van hun zinnelijk hart vervuld zien, deert 't hun niet, of de ondergang van volk en land al aanstaande is.

Al moest het met hun volk tot een algeheele verbreking komen, zij bekreunen, zij bekommeren er zich niet om. De verbreking van wat hun persoonlijk geluk niet te niet doet, gaat hun niet aan.

Dit nu keurt ieder weldenkende, en althans elk Christen af. Zulk een egoïsme is verfoeilijk. En wie er zich aan schuldig maakt, werpt zijn eere als burger van zijn land weg.

Maar wees nu voorzichtig, en denk nu niet, dat althans vrome belijders van den Christus zich zulk boos egoïsme wel nooit te verwijten zullen hebben.

Natuurlijk is dit juist, zoo ge enkel denkt aan zinlijk, weelderig, vleeschelijk egoïsme, aan een egoïsme dat uit de passies van het lichaam opkomt. Die passies worden door den Heiligen Geest in Gods kinderen beheerscht.

Maar vergeet nu niet, dat er ook egoïsme in ziel kan huizen, een egoïsme van geestelijken aard, en let er dan eens op hoe dikwijls juist *heel* vrome menschen zich wel rijk in geestelijke mystiek baden, maar om de breuke van Gods Kerk, om de verbreking van den Tempel des Heeren zich o, zoo luttel bekommeren. En wat is dit nu anders, dan dat ook bij dezulken de harmonie tusschen middenpunt en omtrek op zoo schuldige wijze verbroken is?

Tweeledig is nu eenmaal onze menschelijke existentie. We hebben een leven dat uitgaat van ons lichamelijk zien en begeeren, en daarnaast hebben we een heel ander leven, dat niet uit het *lichaam*, maar uit onze *ziel* opkomt. En van dit leven, dat uit onze ziel opkomt, is de omtrek de Kerk van Christus en al wat we voorts samen kunnen vatten onder den heiligen naam van het Koninkrijk des Heeren.

Behooren wij nu persoonlijk, behooren we zelf tot dat geestelijke lichaam van de Kerk des Heeren, zoodat we juichen mogen in het zalige van het Kindschap, dan is het vanzelf eisch van waarachtige harmonie, dat ook wij elke breuke in Gods Kerk, elke verbreking van het Sion Gods ons zullen aantrekken, en dat we met Jeremia zullen betuigen: »Ik ben gebroken van wege de breuke der dochter mijns volks. Ik ga in 't zwart. Ontzetting heeft mij aangegrepen". (Jeremia VIII : 21.)

Dan immers is wat in 't hart tintelt en wat trilt in den omtrek één.

Wat hier nu zoo vaak de harmonie in het zielsleven verstoort, is een *valsche* mystiek. Let wel, we zeggen niet: de mystiek, want mystiek is heerlijk. Neen we doelen op de mystiek van het valsche soort; die feitelijk op niets anders neerkomt dan op geestelijke eigendunkelijkheid en geestelijk egoïsme.

Wie goed staat, dien is 't om zijn God te doen. Om zijn God te mogen en te kunnen dienen. Om zijn geheele existentie aan zijn God toe te wijden. En dan is de mystiek heerlijk, want dan bedoelt ze niet anders dan om zeer nauw bij haar God te leven, Gods wil te verstaan, te weten wat we voor de eere zijns Naams doen mogen, en in dit alles geen eigen zin en wil door te zetten, maar zich door den Heiligen Geest te laten leiden.

Natuurlijk gaat 't dan óók wel om de behoudenis der eigen ziel, en geniet 't hart volop en zaligelijk in de gemeenschap met den Onzienlijke, maar dan is dat genotene uitvloeisel en gevolg, en niet 't eenig doel. Grondtoon van 't geen in de ziel omgaat, is en blijft dan, elken morgen en elken avond, altijd weer geheel dezelfde vraag: Hoe, op wat manier, zal ik in den dienst van mijn God getrouw worden bevonden? Dit drijft dan vanzelf uit tot gestadig en bestendig onderzoek van de Schrift, om Gods wil te leeren verstaan, en steeds klaarder in te zien, welke de bepaalde dienst is, waartoe onze God ons persoonlijk verwaardigt. Dan is men ingelijfd bij het zalige volk, dat weer Gods klanken hoort, en van schrede tot schrede voortwandelt in het Goddelijk aanschijn. Zelf wil men dan niets zijn, God moet dan alles voor ons wezen. En ten volle is 't dan op ons toepasselijk: »Wat vreê heeft elk die uwe wet bemint!«

Maar dan leeft men ook met al wat Gods Kerk deert en treft, van heeler harte mee. Dan grijpt wat Gods volk wedervaart, u in 't diepst van uw wezen aan. En of er dan sprake is van de zaak des Heeren in de worsteling der Kerk, in den strijd om de school der jeugd, inzake de Zending, in de afzakking van het zedelijk leven, in de worsteling der Staatkundige partijen, of in wat de toekomst van ons volk deren kan, dan slaat elke breuke van dien aard vanzelf een breuke in uw hart. Dan waken we op om voor de zaak des Heeren mêe te strijden. En gaat men, zooals Jeremia 't uitsprak, in 't zwart, omdat men zelf door de breuke van Gods volk gebroken is.

En hieraan nu kunt ge altoos den waren mystieken broeder van den *valschen* mysticus onderkennen. De pseudo-mysticus is nooit op iets anders uit dan op 't zwelgen in eigen geestelijke genieting. God moet voor hem zijn, en niet hij voor zijn God. Vandaar dat de zake zijns Gods zijn hart niet breekt. Ja, of 't al in heel den omtrek van het geestelijk erf alles te niet ging, niet hij zou er zich om bekommeren, zoo hij maar, in zijn eenzaamheid, op den top van zijn zuil, zich geestelijk vermaken kon.

Zoo heel anders dan Jeremia, de trouwe dienstknecht des Heeren, die de kreet van diepe smart slaakte: »Ik ben gebroken vanwege de breuke uws volks!«

Dr. A. K.

Amsterdam, 15 Mei 1914.

Met hartelijke deelneming zal in onze Kerken het bericht ontvangen wezen, dat onze broeder Ds. R. J. W. Rudolph overleden is. Al wist ieder, dat voor zijn ongeneeslijke krankheid geen herstel meer mogelijk was, en al danken we God den Heere, die Zijn kind uit zoo bitter en smartelijk lijden verlost heeft, toch voelen we, nu we bij zijn graf staan, te dieper, welk een kostelijke gave Gods ons in hem had geschonken, en hoeveel we missen zullen, nu hij is heengegaan.

Ds. Rudolph behoorde tot die oudere generatie van de studenten der Vrije Universiteit, voor wie hun komen aan onze Hoogeschool een geloofsdaad is geweest. Reeds als student voelde ieder zich tot hem aangetrokken, niet alleen om de nobelheid van zijn karakter en de uitnemende gaven hem geschonken, maar bovenal om het heilig idealisme, dat hem bezielde. Reeds toen teekende zich de eigenaardige richting van zijn geest af, want in de theologische en juridische faculteit tegelijk studeerende, toonde hij reeds, hoe zijn hart niet onverdeeld aan de Kerk behoorde, maar hij vol belangstelling was ook voor de groote politieke en sociale vraagstukken van onzen tijd. En zoo is ook zijn geheele leven geweest. Hoewel reeds jong geroepen tot Dienaar des Woords te Leiden, waar hij een pas tot reformatie gebrachte Gemeente had op te bouwen en te leiden, — een taak, die voor menig ander al zijn levenskracht zou geeischt hebben — wist Ds. Rudolph op wonderbare wijze met zijn tijd en gaven te woekeren. Van dege Schriftstudie gaf hij blijk in zijn verklaring van de gelijkenissen, met Ds. Renkema uitgegeven; voor de sociale quaestie trachtte hij van Christelijk standpunt voorlichting te geven; voorts schreef hij in de pers en trad onvermoeid op op politieke vergaderingen; hij had een warm hart voor de studenten te Leiden, en zorgde inzonderheid voor onze Indologen. En dit alles was nog slechts een deel van zijn veelomvattenden werkkring. Bovenal trok zijn hart echter naar kinderen: zelf niet met kinderen gezegend, was het alsof de liefde van zijn hart het meest uitging naar verwaarloosde kinderen, om hun tot een vader te wezen. Na bijna een kwart eeuw met trouw zijn gemeente gediend te hebben, nam hij dan ook de benoeming aan tot president-directeur van de Gereformeerde inrichting voor voogdij- en regeeringskinderen te Achteveld om aan de verzorging dezer kinderen zijn beste kracht te wijden. Toen, nog eer hij zijn taak ten volle op zich kon nemen, kwam dat bange lijden over hem, dat nu aan dit rijke leven een einde heeft gemaakt.

En toch meer nog dan om dit rijke leven in den dienst van zijn God doorgebracht, zal Ds. Rudolph's naam bij ons volk in gezegende gedachtenis blijven om die laatste maanden van zijn ziek- en sterfbed. Worstelende met den greep van de doodelijke krankheid, die hem had aangetast, bezweek de heldenmoed van zijn geloof geen oogenblik. Wie naar zijn ziekbed ging om hem te troosten, keerde zelf bemoedigd, getroost en gesterkt in het geloof weer terug. Waar de stem hem begeven had, predikte hij voor heel ons volk, door die innig roerende brieven, die zoo gretig werden gelezen, en waard zijn, dat ze bewaard en afzonderlijk worden uitgegeven. Het was alsof het goud van zijn geloof, nu het in den smeltoven gelegd werd, nog zoo veel schooner glans verkreeg. Er schitterde in die brieven een geduld en lijdzaamheid, een liefde voor zijn Heiland en een roemen in Zijn genade, waardoor menig kind van God verkwikt is geworden.

Moge Gód de Heere zijn diep bedroefde weduwe, die in haar geliefden man alles hier op aarde verliest, troosten, en ga van dit sterven voor ons allen een getuigenis uit, hoe waarachtig het woord van den Psalmdichter is: Let op den vrome en zie op den oprechte, want het einde van dien man zal vrede zijn.

Armenraad.

Naar men ons mededeelt, wordt hier en daar door de Armenraden bij onze diakonieen er op aangedrongen, dat zij de namen der »bedeelden« aan den Armenraad zullen mededeelen. De bedoeling van dit verzoek is niet, om op onbescheiden wijze er achter te komen, welke armen door onze diakonieen verzorgd worden, maar wel om te kunnen waken tegen het kwaad van dubbele bedeeling. Indien de Armenraden van alle instellingen van weldadigheid opgave ontvangen, welke armen ondersteuning genieten en daarvan geregeld lijst houden, dan kunnen de Armenraden, door deze lijsten te vergelijken, ook nagaan, welke armen dubbelen onderstand ontvangen en voor mogelijk misbruik waarschuwen.

Maar hoezeer we dat goede doel begrijpen en waardeeren, mogen we toch niet nalaten onze diakonieen zeer ernstig te waarschuwen aan dezen drang geen gehoor te geven. Het eigenaardig karakter, dat de diaconale armenzorg draagt, verbiedt ons om de namen onzer armen aan anderen mede te deelen. De diakonie is het ambt door Christus ingesteld, om voor de arme broeders der gemeente te zorgen. Waar de gemeente een broederschap vormt, een groot gezin, waar elk lid medelijdt als het andere lijdt en de barmhartigheid van Christus ons dringt om voor zulke lijdende broeders te zorgen, daar is deze zorg een veel te heilige en teere zaak, om daarover naar buiten spreken; evenmin als iemand, wanneer hij een verarmd familielid steunt, daarover aan anderen mededeeling zal doen. Het zou daarom een krenken onzer armen en een vondigen tegen den eisch der broederliefde wezen, wanneer de diakonie een lijst van de namen onzer armen aan welke corporatie ook, die buiten de Kerk staat, toe zou zenden.

Het Ministerie Heemskerk heeft bij de herziening der Armenwet dan ook uitdrukkelijk als beginsel aangenomen, dat geen diakonie verplicht mag worden de namen harer bedeelden mede te deelen. Alleen dan wanneer een arme zich wendt tot de Overheid of tot eenige instelling van weldadigheid om steun te vragen, heft hij daarmede zelf het geheim van zijn armoede op en is het geoorloofd, dat de diakonie inlichting geeft, of ook zij aan dezen arme hulp verleent. Er is daarom geen bezwaar tegen, wanneer de Armenraad van andere instellingen van weldadigheid zulke lijsten ontvangt, dat hij aan de diakonie onzer Kerken vraagt, of deze armen ook door haar bedeeld worden, maar onze diakonie mag niet een lijst van de door haar verzorgde armen aan den Armenraad doen toekomen. Ter wille van het gemak van de administratie mag een beginsel, dat ons heilig is, niet worden prijsgegeven.

Een dubbel erratum.

Naar aanleiding van wat we schreven over de erkenning van het candidaatsexamen aan de Theologische School te Kampen, werd ons van bevriende zijde een dubbele opmerking gemaakt.

Vooreerst, dat het minder juist is te spreken van de *erkenning* van dit candidaatsexamen, aangezien de Vrije Universiteit er natuurlijk niet aan denkt en er ook nooit aan gedacht heeft, dit candidaatsexamen niet te erkennen. Zooals ook de Regeering, voordat de nieuwe Wet op het Hooger Onderwijs tot stand kwam, de examens en graden van de Vrije Universiteit steeds officieel erkend heeft, door aan de betrokken personen den titel te geven, dien ze aan de Vrije Universiteit verworven hadden, zoo heeft ook de Vrije Universiteit in haar correspondentie met deze heeren steeds den graad van candidaat erkend, dien deze heeren te Kampen verworven hadden. De graad van candidaat heeft echter aan de Theologische School een andere beteekenis dan de graad van candidaat aan de Vrije Universiteit, want de candidaten te Kampen zijn »candidaten tot den heiligen Dienst", de candidaten aan de Vrije Universiteit zijn candidaten voor het Doctoraat in de Godgeleerdheid. Het is daarom juister te spreken van »faciliteiten«, die aan deze candidaten te Kampen verleend kunnen worden, wanneer ze aan de Vrije Universiteit hun studien wenschen voort te zetten; tot welke faciliteiten dan ook zou kunnen behooren, dat ze niet verplicht werden het candidaatsexamen aan de Vrije Universiteit af te leggen, gelijk ze thans reeds vrijgesteld worden van het propaedeutisch examen.

Een tweede opmerking, wier juistheid we evenzeer voetstoots toegeven, was, dat we ons vergist hebben, toen we schreven, dat de Curatoren op de Synode te Zwolle het voorstel hadden gedaan om aan de Vereeniging voor Hooger Onderwijs te vragen, dat de candidaten te Kampen ontheven zouden worden van de verplichting om daar opnieuw candidaatsexamen af te leggen, op poene, dat anders de Synode aan de Kamper School het promotierecht zou verleenen. De zaak heeft zich aldus toegedragen, dat een Commissie door Curatoren benoemd om hen te adviseeren over de vraag, of het wenschelijk was, aan de School het jus promovendi toe te kennen, in haar meerderheid dit plan ontraden heeft, maar wel den Curatoren aanried »de Synode te verzoeken zich in verbinding te stellen met de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag, teneinde de bestaande moeilijkheden voor studenten der Theologische School om aan de Vrije Universiteit te promoveeren, zoo mogelijk uit den weg te ruimen". Meer behelsde dit voorstel niet. Curatoren zijn echter op dit voorstel toen niet ingegaan en de zaak is daarom niet op de Synode te Zwolle behandeld.

Een belangrijke verklaring.

Prof. Bouwman verklaart in de jongste *Bazuin* naar aanleiding van onze artikelen over het Doctoraat, dat ook hij *»nimmer principieel, op grond van een gebod des Heeren, de kerkelijke opleiding verdedigd heeft«*.

Van deze verklaring nemen we gaarne acte. Er ligt toch in opgesloten, dat volgens dezen Hoogleeraar aan de Theologische School de opleiding aan de Kerk dus geen Goddelijk gebod is, en dat hij niet meent, dat als een *beginsel* mag worden gesteld, dat de opleiding van de Kerk moet uitgaan.

Nu ging onze artikelenreeks, ook niet tegen Prof. Bouwman, maar tegen diegenen in onze Kerken, die de kerkelijke opleiding wèl principeel verdedigen en deze opleiding wèl een Goddelijk gebod achten. En niets zal ons liever zijn, dan wanneer Prof. Bouwman van zijn invloed als hoogleerear en als redacteur van de *Bazuin* gebruik wil maken om met ons deze onjuiste gedachte te bestrijden. Het is toch zeker niet zonder bedenking, wanneer men telkens in onze Kerken als een *gebod Gods* komt voorstellen, wat *geen gebod Gods is*.

Een nieuwe benoeming.

Dat H.H. Directeuren den moed hebben gehad, niettegenstaande de financiën der Vrije Universiteit niet rooskleurig zijn, om een nieuwe benoeming te doen, door Dr. Buitendijk als lector in de biologie aan te stellen, getuigt wel van het vertrouwen dat ze hebben in de actie, die thans tot meerder steun voor onze Hoogeschool gaande is.

Dr. Buitendijk, die reeds enkele jaren als assistent van Prof. Bouwman werkzaam was, zal nu een voornaam deel van de taak van dezen hoogleeraar overnemen. Voor de medische faculteit ligt hierin ongetwijfeld winste. Dr. Buitendijk is een jong geleerde, aan wiens wetenschappelijken aanleg en gaven door zijn leermeesters groote lof is geschonken en die door zijn studiën nu reeds naam heeft gemaakt. We verheugen ons dat door deze benoeming de Vrije Universiteit een kracht rijker is geworden, die voor de toekomst veel belooft, en dat aan Dr. Buitendijk daardoor tegelijk de gelegenheid is geschonken zich nu geheel aan deze wetenschappelijke studie te kunnen wijden.

Het Doctoraat.

XI.

Noch het Oude noch het Nieuwe Testament bieden dus eenigen grond voor het beweren, dat de opleiding van de Kerk zou moeten uitgaan. En toch zou, wanneer hier van een *beginsel* sprake was, het bewijs daarvan klaar en duidelijk uit de Schrift moeten geleverd worden. Want andere beginselen, dan die aan Gods Woord hun gezag ontleenen, kennen we op kerkelijk terrein niet.

Het was daarom volkomen juist gezien van de voorstanders der kerkelijke opleiding, dat zij het pleit niet hebben gevoerd op grond van historische rechten of van het practische voordeel van de Kerk, maar zich telkens weer beroepen hebben op *Gods Woord*. Ware dit beroep juist, dan zou metterdaad ieder Gereformeerde, hoe warm voorstander hij ook wezen mocht van de Universitaire opleiding, in de conscientie verplicht wezen om de Theologie voor de Kerk op te eischen en aan de Kerk alleen de opleiding der a. s. Dienaren des Woords toe te vertrouwen. Stilzwijgend zulk een beroep op Gods Woord voorbij te gaan, en te doen alsof men 't niet gehoord heeft, mag daarom onder Gereformeerden niet. Het is om die reden, dat we de voorbeelden en teksten uit de Heilige Schrift, waarop deze broeders zich beroepen, nog eens nauwkeurig hebben nagegaan, en aangetoond hebben, waarom hun beroep op deze Schriftuurplaatsen o. i. niet opgaat. Hun fout was, dat ze uit het oog hadden verloren de gansch bijzondere omstandigheden, waaronder de Apostolische Kerk, ook wat de opleiding tot het ambt aangaat, optrad, waarom het zeker niet geoorloofd is uit zulke exceptioneele verhoudingen een blijvenden regel voor de Kerk aller eeuwen af te leiden.

Toegegeven echter, zoo zal men zeggen, dat de Schrift ons geen Goddelijk gebod aangaande de eigen opleiding geeft, ligt het dan niet in den aard der zaak, dat, waar de Overheid thans geen professie meer doet van de Gereformeerde religie en zij de »Scholen", die voor de opleiding tot den Dienst des Woords noodig zijn, niet meer »onderhouden« kan, de Kerk thans zelf deze opleiding ter hand moet nemen, en daarvoor kerkelijke scholen in 't leven moet roepen? Ook onze Gereformeerde vaderen hebben, wanneer de Overheid vijandig stond tegenover de Gereformeerde religie en haar scholen daarom voor de Kerk onbruikbaar waren, zulke kerkelijke kweekscholen opgericht, en niemand kan dus beweren, dat de Kerk haar bevoegdheid te buiten gaat, wanneer ze dit ook thans opnieuw doet. En waar ge op de historie der Gereformeerde Kerken u beroepen hebt, zoo voegt men ons toe, daar staat het toch wel vast, dat onze Gereformeerde vaderen het recht om zulke scholen op te richten, wel hebben toegekend aan de Christelijke Overheid, en wanneer deze dit niet deed, desnoods aan de Kerk, maar dat ze dit nooit hebben gedaan aan »particuliere vereenigingen".

Laat ons hierop in de eerste plaats mogen antwoorden, dat we er geen oogenblik aan gedacht hebben om aan de Kerk het recht te betwisten, wanneer de nood daartoe drong, zelf opleidingsscholen voor hare ambtsdragers in het leven te roepen. Al zijn *School* en *Kerk* twee onderscheiden terreinen, en al behoort het oprichten en onderhouden der scholen niet in eigenlijken zin tot de roeping der Kerk, toch wil dit zeker niet zeggen, dat de Kerk onder bepaalde omstandigheden de zorg voor deze Scholen niet op zich mag nemen. Ook het oprichten van hospitalen en het aanstellen van medische doctoren behoort zeker niet tot de eigenlijke roeping der Kerk en toch kan de Kerk in een heidensch land, waar het Evangelie gebracht moet worden, zulk een medischen dienst wel instellen. Evenzoo behoort ook het geven van lager onderwijs zeker niet tot de eigenlijke roeping der Kerk, maar dit belet niet, dat onze Kerken in Indië lagere scholen onderhouden, om door het volksonderwijs het Christendom ingang te doen vinden bij de bevolking. Er zijn dingen, die de Kerk nooit doen mag, gelijk Voetius terecht heeft opgemerkt, omdat ze met den geestelijken aard der Kerk in strijd zijn, zooals het aanwerven van krijgstroepen en het voeren van oorlogen om de religie te verdedigen; en onze Gereformeerde Kerken in Nederland hebben tijdens de worsteling met Spanje daarom volkomen terecht geweigerd aan het verlangen van Prins Willem te voldoen, om haar organisatie te laten gebruiken voor krijgsdoeleinden. Maar het verplegen van kranken, het geven van Christelijk onderwijs en zoo ook de opleiding van de a.s. Dienaren des Woords zijn geen zaken, die op zichzelf met het geestelijk karakter van Christus' Kerk in strijd zijn. Zelfs *mag* de Kerk niet alleen deze zaken ter hand nemen, maar kan ze ook *geroepen* wezen om dit te doen. Evenzeer als onze Gereformeerde vaderen kerkelijke kweekscholen in het leven hebben geroepen te Emden en te Londen, toen in ons land de Hoogescholen onbruikbaar waren voor de opleiding en het zenden naar buitenlandsche Hoogescholen te veel geld zou hebben gekost, zoo is het ook volkomen te begrijpen en te billijken geweest, dat in de vorige eeuw, toen de Hoogescholen door het ongeloof overheerd werden, de Kerken, die prijs stelden op haar belijdenis, liever dan hare studenten aan den invloed van dit ongeloovig onderwijs bloot te stellen, zelf kerkelijke kweekscholen hebben opgericht. Zoo is niet alleen in Nederland gehandeld, maar evenzeer in Zuid-Afrika en Noord-Amerika. Het was niet, omdat men een kerkelijke kweekschool de eenige juiste wijze van opleiding achtte, of oordeelde, dat de Kerk alleen bevoegd was om theologisch onderwijs te geven, maar omdat men noodgedrongen wel tot het oprichten eener eigen kweekschool moest overgaan, omdat de invloed, die van het onderwijs aan de Landshoogescholen uitging, voor de Kerk verderfelijk was gebleken. En al zijn we niet blind voor het gevaar, dat verbonden is aan deze opsluiting der Theologie in een kerkelijk seminarie, en al gelooven we, dat daardoor de invloed van de Kerk op het volksleven geen geringe schade lijdt, zooals in Noord-Amerika reeds al te duidelijk gezien wordt, toch waardeeren we de beginsel-trouw, die uit de oprichting dezer scholen sprak. Metterdaad, indien de keuze niet anders stond dan óf de opleiding aan de Universiteiten te laten doorgaan, maar dan met het droeve gevolg, dat straks heel de Kerk door het ongeloof vergiftigd zou worden, óf de Universitaire opleiding prijs te geven en zich terug te trekken in een kerkelijke school ten einde de belijdenis der Kerk te kunnen handhaven, — dan zou ook voor ons geen oogenblik twijfel bestaan, of de laatste weg moest door de Kerk worden bewandeld.

Intusschen is het vraagstuk geheel anders komen te staan, sinds door de goedheid Gods aan ons volk een Hoogeschool is geschonken, die op den grondslag der Gereformeerde beginselen staat en met name wat haar Theologische faculteit betreft, aan de belijdenisschriften der Gereformeerde Kerken is gebonden. Wel is het waar, dat deze Hoogeschool niet uitgaat van de Overheid, maar van een particuliere Vereeniging, doch voor de Kerk kan dit principieel toch geen verschil maken. Indien de opleiding een plicht en roeping der Kerk ware, zou de Kerk deze opleiding evenmin aan de Overheid als aan een particuliere Vereeniging mogen overlaten, want de *Overheid* heeft evenmin een kerkelijk ambt als particuliere personen. En wat de waarborgen betreft, die zulk een Hoogeschool voor het Gereformeerd karakter van haar onderwijs geeft, behoeft het toch heusch geen betoog, dat de Hoogescholen, die in de 16e eeuw door de Overheid opgericht zijn, al deed de Overheid toen professie van de Gereformeerde religie, nooit zooveel waarborg voor de handhaving der belijdenis hebben opgeleverd als thans de Vrije Universiteit. De Overheid heeft toen telkens hoogleeraren aan deze Universiteiten benoemd, ook in de Theologie, die met de belijdenis der Gereformeerde Kerken het volstrekt niet eens waren, en heeft aan de Gereformeerde Kerken voorts elken invloed op de benoeming dezer professoren geweigerd. Terwijl de Vrije Universiteit al spoedig na hare stichting met de Gereformeerde Kerken in een contractueel verband is getreden, waar-